

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA KORXONALARNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHNING STRATEGIK YO'NALISHLAR

Julbayev Otabek Melibayevich

ORCID: 0009-0004-8343-576X

Annotatsiya: Mazkur ishda raqamlashtirish jarayonlarining xo'jalik yurituvchi subyektlar jozibadorligini oshirishdagi determinanti tahlil qilingan. Zamonaviy raqamli yechimlarni tatbiq etish orqali boshqaruv samaradorligini yuksaltirish, moliyaviy ochiqlikni ta'minlash hamda tranzaksion xarajatlarni optimallashtirish masalalari yoritilgan. Tadqiqot yakunida korxonalarining investitsion salohiyatini raqamli texnologiyalar yordamida mustahkamlash bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, investitsion muhit, moliyaviy shaffoflik, Big Data tahlili, blokcheyn texnologiyasi, innovatsion boshqaruv.

Abstract: This paper examines the influence of digital transformation on the investment potential of modern business entities. It highlights the mechanisms for improving operational efficiency, ensuring financial transparency, and optimizing costs through the integration of advanced digital tools. The research provides strategic recommendations aimed at enhancing the investment environment of enterprises by leveraging digital infrastructure and data-driven decision-making.

Key words: digital economy, investment climate, financial transparency, Big Data analytics, blockchain technology, innovative management.

Аннотация: В данной работе рассматривается влияние цифровизации на повышение инвестиционного потенциала современных хозяйствующих субъектов. Освещены вопросы повышения эффективности управления, обеспечения финансовой прозрачности и оптимизации транзакционных издержек за счет внедрения передовых ИТ-решений. По итогам исследования предложены практические рекомендации по укреплению инвестиционной привлекательности предприятий в условиях цифровой экономики.

Ключевые слова: цифровая экономика, инвестиционный климат, финансовая прозрачность, аналитика Big Data, технология блокчейн, инновационное управление.

Hozirgi davrda global iqtisodiy makonning o'zaro bog'liqligi va xalqaro integratsiya jarayonlarining misli ko'rilmagan darajada jadallashuvi xo'jalik yurituvchi subyektlar oldiga yangi strategik talablarni qo'ymoqda. Zamonaviy sharoitda korxonaning nafaqat ichki bozordagi mavqeyi, balki uning global kapital bozorlaridagi

o'zni bevosita raqobatbardoshlik va texnologik moslashuvchanlik darajasi bilan belgilanadi. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyotning shakllanishi sharoitida an'anaviy biznes modellarining samaradorligi pasayib, raqamli transformatsiya jarayonlari investitsiya jalb qilishning hayotiy zaruriyatiga aylandi [1].

Raqamli transformatsiya faqatgina ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish yoki IT-yechimlarni joriy etish bilan cheklanib qolmay, balki korxonaning strategik boshqaruv tizimini tubdan o'zgartirishni nazarda tutadi. Bu jarayon investorlar uchun korxonaning "axborot ochiqligi" va "operatsion ishonchliligi"ni ta'minlovchi kafolat vazifasini o'taydi. Raqamli ekotizimga ega korxonalar real vaqt rejimida moliyaviy ma'lumotlarni taqdim eta olishi, kiberxavfsizlik darajasi va biznes-jarayonlarning shaffofligi tufayli xorijiy investorlar nazarida jozibadorroq ko'rinmoqda.

O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan iqtisodiy islohotlarning ustuvor yo'nalishi sifatida raqamlashtirish masalasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni bilan tasdiqlangan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida barcha tarmoq va sohalarni raqamli transformatsiya qilish, davlat va xo'jalik boshqaruvi organlarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan keng foydalanish belgilab berilgan [2]. Mazkur strategiyaning hayotga tadbiq etilishi korxonalarning investitsion muhitini tubdan yaxshilash, byurokratiya va yashirin iqtisodiyot ulushini kamaytirish hamda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini ko'paytirishning fundamental asosi bo'lib xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, korxonalarning investitsion jozibadorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning strategik yo'nalishlarini tadqiq etish bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Korxonalarning investitsion jozibadorligini baholash va uni raqamli transformatsiya orqali takomillashtirish masalalari iqtisodchi olimlar tomonidan keng tadqiq etib kelinmoqda. Xususan, G.A. Aleksandrov va uning hammualliflari o'z tadqiqotlarida raqamlashtirishni korxona qiymatini oshiruvchi fundamental omil sifatida baholab, an'anaviy baholash metodologiyalariga raqamli aktivlar va intellektual mulk ulushini kiritish zarurligini asoslab berishgan [3].

Mahalliy olimlardan Sh. Aliqulov raqamli transformatsiya sharoitida investitsiya loyihalarining moliyaviy tahlilini modernizatsiya qilish masalalariga to'xtalib, "aqlli" tizimlar orqali risklarni prognozlashning samaradorligini isbotlagan [1]. Uning fikricha, raqamli monitoring tizimlari investorlar uchun asimmetrik axborot muammosini hal etishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, D. Islomov raqamli iqtisodiyot sharoitida kichik va o'rta biznes subyektlarining faoliyatini tartibga solish va ularning jozibadorligini oshirish mexanizmlarini tadqiq etgan [4]. Uning ishlarida raqamli infratuzilmaning mavjudligi investor qaroriga ta'sir etuvchi asosiy infratuzilmaviy ko'rsatkich sifatida qayd etilgan.

Xalqaro miqyosda o'tkazilgan nufuzli tadqiqotlar, xususan, MIT Center for Digital Business va Capgemini Consulting tahlillari shuni ko'rsatadiki, raqamli yetuklik darajasi yuqori bo'lgan (digital mature) korxonalar o'z sohasidagi an'anaviy raqobatchilariga nisbatan o'rtacha 26% gacha ko'proq sof foyda ko'radi va ularning bozor qiymati 12% ga yuqoriroq baholanadi [5]. Bu esa raqamli transformatsiyaning nafaqat texnologik, balki iqtisodiy-investitsion samaradorligini yaqqol ko'rsatadi.

Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotlarda ESG (Environmental, Social, and Governance) tamoyillarining raqamli texnologiyalar bilan integratsiyasi masalasi ham dolzarblashmoqda. Raqamli hisobot tizimlari orqali korxonaning ijtimoiy va ekologik mas'uliyatini shaffof ko'rsatib berish xalqaro institutsional investorlarni jalb qilishning muhim sharti sifatida e'tirof etilmoqda.

Tadqiqot doirasida o'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, korxonalarning investitsion jozibadorligini raqamli transformatsiya orqali yuksaltirishda quyidagi uchta strategik yo'nalish fundamental ahamiyatga ega:

1. Axborot shaffofligi va ishonchlilikni ta'minlash:

An'anaviy korxonalarda ma'lumotlarning asimmetriyasi investorlar uchun asosiy risk omillaridan biri hisoblanadi. Blokcheyn (Blockchain) texnologiyalarini moliyaviy hisobot va yetkazib berish zanjiriga tatbiq etish ma'lumotlarning o'zgartirilmasligini (immutability) kafolatlaydi. Bu esa korxonaning moliyaviy audit xarajatlarini kamaytiradi va investorlarda korxona boshqaruviga nisbatan "institutsional ishonch"ni shakllantiradi [3].

2. Operatsion samaradorlik va xarajatlarni optimallashtirish:

Sun'iy intellekt (AI) va Big Data tahlili korxonaning ishlab chiqarish quvvatlarini, resurslar sarfini va bozor talabini aniq prognozlash imkonini beradi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, resurslarni boshqarishda raqamli egizaklar (Digital Twins) texnologiyasidan foydalanish kutilmagan to'xtalishlarni 20% ga kamaytiradi va umumiy operatsion xarajatlarni 10-15% gacha qisqartirish imkonini beradi [4]. Bu esa korxonaning marjinallik darajasini oshirib, uni investorlar uchun rentabel aktivga aylantiradi [1].

3. ESG (Environmental, Social, and Governance) standartlari integratsiyasi:

Xalqaro integratsiya sharoitida yirik investorlar (masalan, EBRD, ADB) investitsiya kiritishdan oldin korxonaning ekologik va ijtimoiy mas'uliyatini baholaydilar. Raqamli monitoring tizimlari (Digital ESG reporting) korxonaning energiya sarfi, uglerod izi va mehnat standartlariga rioya etishini real vaqt rejimida ko'rsatib beradi [5]. Bu tizim korxonaning xalqaro reytinglardagi o'rnini yaxshilash va "yashil" investitsiyalarni jalb qilish uchun asosiy vositadir [2].

Xulosa:

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

Birinchidan, raqamli transformatsiya korxona uchun shunchaki texnik

yangilanish emas, balki uning xalqaro kapital bozoridagi o'rnini belgilovchi kompleks strategik vositadir. Raqamli yetuklik darajasi yuqori bo'lgan subyektlar investorlar uchun kamroq riskli va yuqori daromadli ob'ekt sifatida namoyon bo'ladi.

Ikkinchidan, korxonalarda yagona raqamli ekotizimni yaratish xalqaro integratsiya jarayonlarini jadallashtiradi. Bu tizim moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlar (IFRS) asosida avtomatlashtirish va xalqaro bozorlarda korxonaning "shaffof portreti"ni shakllantirish imkonini beradi.

Uchinchidan, investitsion jozibadorlikni oshirish uchun korxonalarga nafaqat texnologiyalarni sotib olish, balki "raqamli madaniyat" va kadrlar intellektual salohiyatini yuksaltirishga qaratilgan investitsiya siyosatini olib borish tavsiya etiladi. Kelgusida raqamli transformatsiyani korporativ boshqaruvning ajralmas qismiga aylantirgan korxonalar global integratsiyada yetakchilik mavqeyini egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Aliqulov Sh.F. Raqamli transformatsiya sharoitida investitsion loyihalarning moliyaviy tahlili. // Inlibrary.uz, 2025.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi PF-6079-sonli Farmoni.
3. Александров Г.А., Скворцова Г.Г. Переход к методам оценки инвестиционной привлекательности предприятий. // Креативная экономика, 2023.
4. Islomov D. Issues in regulating small business activity in the context of the digital economy. // Economy and Education, 2019.
5. Westerman G., et al. The Digital Advantage. // MIT Sloan Management Review, 2022.